

Editorial

Potenciály a rizika komunitně vnímaného společenství pro zvládání pandemie

Jak známo, čínský znak pro krizi je dle jedné rozšířené populární interpretace, spojením znaku pro nebezpečí a příležitost (nebo přesněji „bod změny“). Každá krize představuje ohrožení a zároveň otevírá nové možnosti: k proměně, růstu a také reflexi. To jistě platí také o období uplynulých let poznamenaných pandemií onemocnění covid-19.

K tomu, abychom se z otřesu, kterým společnost prošla, mohli poučit, potřebujeme prožitou zkušenost reflektovat. Nyní, na podzim roku 2022, můžeme na mnohé pohlížet s časovým odstupem, avšak zároveň s vědomím, že řada souvislostí a dlouhodobých dopadů pro nás v tuto chvíli zůstává i nadále skrytá. Slovy apoštola: Naše poznání je jen částečné. V rámci vědeckého poznání toto tvrzení platí také v souvislosti rozdělení do různých oborů a disciplín. Právě v tomto kontextu jsme mohli být v prvních obdobích šíření nové nemoci a zavádění státních restrikcí svědky značné jednostrannosti. Argumentace ve veřejném prostoru v reflexi dění, a zvláště v odůvodňování politických kroků při zvládání pandemie se nesla téměř výhradě v duchu přírodních věd, zastávaných epidemiologií, imunologií nebo vakcinologií, přestože je zřejmé, že pandemie není výhradně zdravotním problémem, ale představuje komplexní fenomén zasahující celou společnost a její rozmanité systémy. Proto si její reflexe (a v souvislosti s tím také hledání budoucích společenských odpovědí na podobné stavy a procesy) zaslouží stejnou pozornost i ze strany humanitních a sociálně vědních přístupů a vyvažování různých postojů a hodnot (například důraz na svobodu a solidaritu). Pandemie není tématem pouze medicíny, případně ještě ekonomie, jak se někdy v mediálním prostoru mohlo jevit, nýbrž také sociologie a psychologie, kulturní antropologie a religionistiky, etiky a teologie či sociální práce, nakolik ji chápeme nejen jako praktický obor, ale též jako akademickou disciplínu. Ke splácení dluhu v této oblasti chceme přispět i číslem časopisu Caritas et veritas, které právě otvíráte. Zvolili jsme pro něj název „Potenciály a rizika komunitně vnímaného společenství pro zvládání pandemie“, abychom podtrhli význam komunity, společenství a vzájemné soudržnosti ve zvládání krizí obecně i pandemie v jejích specifikách. Jako infekce se totiž nemusí šířit jen virus, ale také strach či „blbá nálada“, stejně jako důvěra a spolupráce.

Tematickou část vydání otevírá rozhovor s Hanou Janečkovou, která nahlíží zvládání pandemie v rámci společnosti pohledem socioložky. Následuje šest studií přistupujících k tématu z různých vědních a teoretických perspektiv. Projevuje se v nich pochopitelně zároveň i zmíněná rozmanitost postojů a hodnot, která je pro naši zkušenost „doby covidové“ charakteristická. Toto tvrzení můžeme ilustrovat např. na srovnání dvou úvodních textů. Oba se tématu věnují z hlediska krizového řízení. Zatímco Bohumila Baštecká vychází z mezioborové disciplíny psychosociální krizové spolupráce zdůrazňující komunikaci, vzájemnost, spolupráci a občanství, tedy „zezdra nahoru“, Štěpán Kavan ve svém výzkumu týkajícím se spolupráce pracovníků krizového řízení a nestátních neziskových organizací a odborníků sleduje spíše perspektivu státních orgánů, tedy řízení uskutečňujícího se „shora dolů“. Soraj Hongladarom a Daniel D. Novotný ve svém textu

překračují úzké hranice české zkušenosti a věnují se významu buddhistické etiky pro pojetí a roli dobrovolnictví při zvládání pandemie v Thajsku, a vnášejí tak do diskuse náboženský rozměr. Stuart Nicolson užívá teologicko-etický přístup k tématu a všímá si významu sociálního učení církve s jeho základními prvky subsidiarity, solidarity a participace (ostatně základními hodnotami také zmíněné psychosociální krizové spolupráce) pro posilování společenské soudržnosti tváří v tvář restrikcím, které pandemické období doprovázely. Komunitní rozměr je přítomný rovněž ve studii Jana Kaňáka, který hledá inspirace pro komunitně pojatou sociální práci v reflexi kontaktů odborníků s klienty v rámci projektu #delamcomuzu. David Urban, Alena Hricová (Kajanová) a Stanislav Ondrášek naproti tomu sledují spíše individualizovanou cestu zkoumání psychické zátěže sociálních pracovníků v období, kdy byla jejich práce i osobní situace významně ovlivněna řadou faktorů souvisejících s pandemií. Studie Miroslava Kappla a Michala Trouсила, která se zabývá významem antikvariátu a knihkupectví v posilování sociálního kapitálu a občanského aktivismu, je sice zařazena do Studie Varia, protože se nevztahuje k tématu čísla bezprostředně, ovšem svým důrazem na občanskou participaci a komunitní soudržnost vhodně doplňuje tematické studie.

Luboš Kropáček se ve třetím díle svého seriálu o islámu českýma očima věnuje křesťanským přístupům k tomuto abrahámovskému náboženství, otázce rozlišování islámu a islamismu v českém prostředí a také slovenské islamologii. Jan Mišovič v závěru čísla recenzuje knihu Tomáše Havlíčka a Kamily Klingorové a kol. *„Postsekularismus v Česku. Trendy a regionální souvislosti“*, další publikované recenze jsou od Milana Nakonečného na knihy Byung-Chul Hana *„Vyhořelá společnost“* a dále Rio Preisnera *„Kritika totalitarismu“*.

Přeji podnětné a kritické čtení!

Karel Šimr
koeditor *Caritas et veritas*